

Συνέντευξη | ΧΑΪΚΙ ΠΑΤΟΜΑΚΙ, καθηγητής Παγκόσμιων Οικονομικών στο Πανεπιστήμιο του Ελσίνκι ▶ Στον ΝΙΚΟ ΣΒΕΡΚΟ

«Ασύμφορο το Grexit για τους Ευρωπαίους ηγέτες»

Δυο μέρες απομένουν για τις εκλογές στη Φινλανδία και η «Εφ.Συν.» απευθύνθηκε στον Χαϊκι Πάτομακι, ώστε να προσεγγίσουμε την αριστερή διανόηση στην κατά τα άλλα «σκληρή» σύμμαχο χώρα της Γερμανίας. Ο καθηγητής Παγκόσμιων Οικονομικών στο Πανεπιστήμιο του Ελσίνκι επισημαίνει ότι «η Μέρκελ και άλλοι Ευρωπαίοι ηγέτες σίγουρα θα πρέπει να ανησυχούν για το φάντασμα της μερικής διάλυσης της Ένωσης», θεωρεί ότι το Grexit θα λειτουργούσε μακροπρόθεσμα θετικά για την Ελλάδα, αλλά υποστηρίζει ότι δεν θα συνέφερε την Ευρώπη, και επικρίνει την πολιτική ηγεσία της χώρας του ότι ασκείται σε «απλοϊκές ηθικολογικές αφηγήσεις για την ελληνική κρίση».

• **Βρισκόμαστε εν μέσω δύσκολων διαπραγματεύσεων μεταξύ της Ελλάδας και των δανειστών της. Η ελληνική κυβέρνηση θα αναγκαστεί τελικά να «συνθηκολογήσει» υποχωρώντας από το πρόγραμμά της;**

Η νέα ελληνική κυβέρνηση αντιμετώπισε τρομακτική πίεση για να συμμορφωθεί με τις επιταγές της τρόικας. Η κυβέρνηση του Αλέξη Τσίπρα έχει καταφέρει όμως να ακουστούν οι θέσεις της στην Ευρώπη και, πέραν αυτής, κερδίζει τη μεγάλη συμπάθεια πολλών πολιτών, κινημάτων και κομμάτων.

Η θέληση -ξέρετε- σχετίζεται με την ισχύ. Όταν έχεις προβάδισμα ισχύος, έστω και μικρό, τότε δεν χρειάζεται να υποκύψεις, αλλά αντίθετα έχεις το περιθώριο να αναγκάσεις την άλλη πλευρά να υποχωρήσει. Όπως υποστήριξε ο πολιτικός επιστήμονας Καρλ Ντόιτς, η δύναμη με αυτήν τη στενή έννοια του όρου είναι το προτέρημα της παραγωγής έναντι της πρόσληψης, η δυνατότητα για ομιλία αντί για ακρόαση. Με αυτόν τον τρόπο αντιλαμβάνομαι τις δράσεις των ευρωπαϊκών κέντρων λήψης αποφάσεων, είτε μιλάμε για την κυβέρνηση της Ανγκελα Μέρκελ ή για τους επικεφαλής της ΕΚΤ.

Όστόσο, βλέπω ρωγμές σ' αυτήν τη μονολιθικότητα. Παρά τα ιδεολογικά και οικονομικά επίδικα, όπως το γερμανικό εμπορικό πλεόνασμα, η Μέρκελ και άλλοι Ευρωπαίοι ηγέτες σίγουρα θα πρέπει να ανησυχούν για το φάντασμα της μερικής διάλυσης της Ένωσης. Όλα αυτά μπορεί να δημιουργήσουν προϋποθέσεις για έναν συμβιβασμό.

• **Η πρόσφατη νίκη του ΣΥΡΙΖΑ επηρέασε την προεκλογική συζήτηση στη Φινλανδία;**

Η επιρροή της νίκης του ΣΥΡΙΖΑ αποδείχτηκε ότι ήταν μάλλον προσωρινή. Για μερικές εβδομάδες η νέα ελληνική κυβέρνηση συγκέντρωσε πολλή προσοχή, ακόμα και θετική σε μεγάλα ΜΜΕ, αλλά και πάλι η Ελλάδα έχει «ξεθωριάσει». Πολλές πρόσφατες αναλύσεις σε εφημερίδες ήταν κάπως σκληρές για την Ελλάδα και την κυβέρνηση Τσίπρα. Για παράδειγμα, η πρόσφατη επίσκεψη του Τσίπρα στη Ρωσία προκάλεσε την έκκληση από την εφημερίδα «Helsingin Sanomat» για την τιμωρία της Ελλάδας, επειδή κι-

νείται «ενάντια στην ενότητα και τα συμφέροντα της Ένωσης». Αλλά η Ελλάδα δεν ήταν σημαντικό θέμα σε αυτές τις εκλογές, προς έκπληξη ορισμένων σχολιαστών.

• **Ορισμένοι αναλυτές θεωρούν ότι η μόνη «αμοιβαία επωφελής λύση» είναι το Grexit. Συμφωνείτε;**

Υποθέτοντας ότι το ευρωσύστημα χαρακτηρίζεται από σκληρή θέληση και περιορισμένη ισχύ, ένα Grexit μπορεί να είναι η μόνη εναλλακτική λύση που απομένει για τη συνθηκολόγηση και την υποχώρηση από το εκλογικό πρόγραμμα του ΣΥΡΙΖΑ. Αυτή όμως θα ήταν μια πολύ δύσκολη ηθική και πολιτική επιλογή, δεδομένης της δέσμευσης του ΣΥΡΙΖΑ για το ευρώ και το κοινό ευρωπαϊκό εγχείρημα. Αν φτάναμε σε αυτό το σημείο, θα τασσόμουν υπέρ της επιλογής του Grexit. Για τον ελληνικό λαό θα δημιουργούσε ακόμη μεγαλύτερες δυσκολίες βραχυπρόθεσμα, κατά το πρώτο έτος ας πούμε, αλλά θα άνοιγε επίσης νέες ευκαιρίες για οικονομική ανάκαμψη μέσω της αναδιάρθρωσης του χρέους, της υποτίμησης και της εθνικής χρηματοδότησης της Κεντρικής Τράπεζας.

Διαφωνώ, όμως, ότι το Grexit θα ήταν επωφελές για την Ε.Ε. Παρά το γεγονός ότι η Ελλάδα είναι «μονωμένη» σε μεγάλο βαθμό από το ευρωπαϊκό τραπεζικό σύστημα, το Grexit θα δημιουργούσε σίγουρα ένα προηγούμενο, που άλλες χώρες όπως η Ουγγαρία, η Ιταλία ή η Ισπανία, για διάφορους λόγους, ίσως να εξετάζαν να ακολουθήσουν. Το ευρώ τότε θα μετατρεπόταν ξαφνικά σε προσωρινό

σύστημα συναλλαγματικών ισοτιμιών και δεν θα λειτουργούσε ως ένα ενιαίο νόμισμα προς την ομοσπονδιοποίηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

• **Η κυβέρνηση της Φινλανδίας θεωρείται μία από τις πιο «αυστηρές» στους ευρωπαϊκούς θεσμούς και ο πρωθυπουργός Στουμπ κάνει σκληρά σχόλια για τις προσπάθειες της Ελλάδας. Οι επικείμενες εκλογές είναι πιθανό να αλλάξουν τη στάση της χώρας σας για τη λύση στην οικονομική κρίση;**

Ο Αλεξάντερ Στουμπ είναι πράγματι ένας σκληροπυρηνικός νεοφιλελεύθερος, που συχνά παρουσιάζει τα πολιτικά ζητήματα στο στερεοτυπικό σχήμα «μαύρο - άσπρο». Συνδέει τη στάση απέναντι στην Ελλάδα με τη δέουσα οικονομική τακτική, ας πούμε, σε ένα σπίτι. Υπό αυτό το πρίσμα, είναι εύκολο να δημιουργηθούν απλοϊκές ηθικολογικές αφηγήσεις για την ελληνική κρίση, ιδίως εάν η αφήγηση ταιριάζει άνετα με τις καθιερωμένες πολιτιστικές προκαταλήψεις και τα στερεότυπα.

Είναι ειρωνικό ότι το Συντηρητικό Κόμμα χρησιμοποίησε ένα σήμα κυκλοφορίας ως κύρια διαφήμιση στις εκλογές του Απριλίου του 2015. Το βέλος προς τα αριστερά συμβολίζει τον «ελληνικό τρόπο» και προς τα δεξιά «μια διορθωτική κίνηση». Δεν μπορούν να συλλογιστούν το ενδεχόμενο οι πολιτικές λιτότητας να έχουν παρόμοια αποτελέσματα στη Φινλανδία και την Ελλάδα.

Η επόμενη κυβέρνηση θα σχηματιστεί μάλλον από το Κεντρώο Κόμμα και το Σοσιαλδημοκρατικό Κόμμα, μαζί με ένα ζευγάρι μικρότερων κομμάτων. Είναι λυπηρό ότι το Κεντρώο Κόμμα δύσκολα ξεχωρίζει από τους Συντηρητικούς στην οικονομική τους πολιτική. Και ο Αντι Ρίνε του Σοσιαλδημοκρατικού Κόμματος τους τελευταίους έξι μήνες είναι ευθυγραμμισμένος με τη γραμμή Μέρκελ, ακόμα πιο έντονα απ' ό,τι πριν.

• **Αριστεροί πολιτικοί υποστηρίζουν ότι η οικονομική κρίση είναι ένα ευρωπαϊκό πρόβλημα, θέση την οποία απορρίπτουν αρκετοί Ευρωπαίοι ηγέτες. Οι τελευταίοι είναι απλά εμμονικοί και δεν βλέπουν το αδιέξοδο;**

Προφανώς η κρίση δεν ήταν αρκετά βαθιά για να λάβουν κάποιοι πραγματικά μαθήματα. Μια ορθολογική δημοκρατική κοινωνία μαθαίνει και προσαρμόζεται εύκολα, ενώ μια κοινωνία που δεν διδάσκεται, γίνεται τόσο τυφλή που μπορεί να διδαχτεί μόνο μετά από μια μεγάλη καταστροφή. Η Ε.Ε. φαίνεται να έχει υιοθετήσει τη δεύτερη πορεία.

Το πρόβλημα όμως δεν έγκειται μόνο στην Ευρώπη. Οι ΗΠΑ δεν μπορούν πλέον να ενεργούν ως κινητήρια δύναμη ζήτησης στην παγκόσμια οικονομία. Νέα κοινά θεσμικά όργανα είναι επείγοντως αναγκαία. Αντ' αυτού, βλέπουμε μόνο διαπραγματεύσεις για περαιτέρω συμφωνίες «ελεύθερου εμπορίου», σε συνδυασμό με τη ροπή προς παραδοσιακές γεωπολιτικές κινήσεις και κούρσες εξοπλισμών.

• **Στα βιβλία σας προτείνετε τον μετασχηματισμό του παγκόσμιου χρηματοπιστωτικού τομέα υπό όρους δημοκρατικής διακυβέρνησης. Δεν είναι ουτοπική αυτή η πρόταση, δεδομένων των παγκόσμιων πολιτικών συσχετισμών;**

Πολλές από τις τρέχουσες πολιτικές βασίζονται είτε σε μια κοντόφθαλμη ατομικιστική οπτική είτε σε μια ουτοπία περί ελεύθερης αγοράς, είτε και στα δύο. Γι' αυτό και είναι μη βιώσιμες. Αντίθετα, αυτοί οι παγκόσμιοι δημοκρατικοί-κείνισανοί μετασχηματισμοί που έχω προτείνει βασίζονται σε μια ολιστική προοπτική.

Η παγκόσμια ιστορία είναι ανοιχτή και η ανθρωπότητα μπορεί να μαθαίνει. Το πραγματικό ερώτημα είναι εάν η γνώση συλλογική μάθηση μπορεί να πραγματοποιηθεί -και μέσω πολιτικών αγώνων- ελλείψει μιας μεγάλης καταστροφής. Είναι ηθικό μας καθήκον να αναπτύξουμε τρόπους με τους οποίους οι στρατηγικές του ομαλού και ειρηνικού μετασχηματισμού μπορούν να γίνουν πιο αποτελεσματικές.

«Προφανώς η κρίση δεν ήταν αρκετά βαθιά για να λάβουν κάποιοι πραγματικά μαθήματα. Μια ορθολογική δημοκρατική κοινωνία μαθαίνει και προσαρμόζεται εύκολα, ενώ μια κοινωνία που δεν διδάσκεται, γίνεται τόσο τυφλή που μπορεί να διδαχτεί μόνο μετά από μια μεγάλη καταστροφή. Η Ε.Ε. φαίνεται να έχει υιοθετήσει τη δεύτερη πορεία»

